

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani 30. julija 1884.

Obseg: Oklic. — Skrbimo za senožeti. — Kmetijske novice in izkušnje. — Vprašanja in odgovori. — Razjasnilne opombe vladine k načrtu postave o dedinskih naredbah pri kmetijskih domačijah srednje velikosti. (Dalje.) — Trgovinska in obrtna zbornica. — Odborova seja „Slovenske Matice“ 14. dne t. m. — Govor dr. Bilinskega o šestem oddelku obrtniške postave v državnem zboru 16. maja. (Konec.) — Noč pred sv. Dnevom. (Dalje.) — Naši dopisi. — Noviĉar.

Gospodarske stvari.

Oklic.

C. k. kranjska kmetijska druŹba bode iz drŹavne subvencije, ki jo je za letošnje leto prejela od sl. ministerstva kmetijstva, podelila nekoliko podpore v pospeh sadjereje in pa za povzdigo in zboljšanje domaĉe ovĉjereje.

1. Za napravo in vzdrŹavanje šolskih vrtov in drevesnic bode dala krajnim šolskim svetom majhne zneske v denarji in darovala sadna drevesca, divjake in cepiĉe, in to v prvi vrsti takim šolam, katere nimajo še vrta, pa dokaŹejo, da so uŹe v posestvu za vrt pripravnega zemljišĉa in da se krajni šolski svet v svoji dotiĉni prošnji izreĉno zaveŹe, da bode nemudoma za šolske namene pripraven vrt napravil ter ga zmirom šoli kot uĉni pripomoĉek ohranil.

2. Za zboljšanje domaĉe ovĉjereje bode druŹba kmetijska nakupila nekoliko ovnov in ovac lepega ukviškega plemena na Koroškem in jih brezplaĉno darovala takim gospodarjem, ki v svoji po Źupanstvu in Źupniku potrjeni prošnji dokaŹejo, da

- a) uŹe veĉ let in precejšnje število ovac redijo;
- b) da je njih kraj za ovĉjerejo posebno ugoden, in
- c) da jih je volja, dobljenega ovna, kolikor umna Źivinoreja dopušĉa, tudi svojim sosedom za plemo prepušĉati.

Prošnje za podporo šolskih vrtov in za ovce potrjene od predstojnika dotiĉne podruŹnice imajo se pisмено najzadnji ĉas do 15. dne septembra 1884. vložiti pri podpisani druŹbi.

C. kr. druŹba kmetijska kranjska
v Ljubljani 20. julija 1884.

Skrbimo za senoŹeti.

Iz goriškega „Gospodarskega lista“.

Nepriĉakovano poskoĉila je cena goveje Źivine in gotovo po vplivu modre drŹavne postave, katera zabranjuje vstop ali uvoŹnjo v našo drŹavo ruski in rumunski govedi. Poleg tega nam pomaga tudi to, da gre kaj mnogo Źivine na Bavarsko. In tako se je uresniĉilo, kar smo upali od te postave, za katero so vsi kmetiški zastopi toliko let prosili. Ĉe sedaj pri

takih razmerah ne more shajati Źivinorejec, potem mu res ni pomagati veĉ.

Kaj je torej naravniši od tega, da kot umni gospodarji izkoristimo ta poloŹaj, da si pomagamo z Źivinorejo, ki nam zamore v sedanjih razmerah še najveĉ zboljšati dovolj propadajoĉe kmetijstvo.

Da pa moremo to doseĉi, treba poprijeti se resniĉno umne Źivinoreje, kateri pa je trdna podlaga dobra klaja, kakoršno pridelujemo na senoŹetih in deloma tudi na njivah, ker posebno za velike kmetije je dokaj modriši, da uvrstujejo v njivski kolobar saj tretjino prostora za pridelovanje krme, na pr. detelje, zelene turšice, grahoršice, krmenske pese, korenja itd., saj je skoro povsod znana stvar, da Źitne rastline v primeri trŹni ceni le piĉlo povraĉajo stroške pridelovanja. S pomnoŹeno klajo pa dohaja po pomnoŹeni Źivini tudi dokaj gnoja zemlji v prid in gnoj prav je os, krog katere se vrtil poljedelstvo.

Pa koliko se pripušĉa njivstva za pridelovanje Źivinske krme? Ali mar se ne silijo še vedno gospodarji s pridelovanjem Źita, ĉe tudi vedó, da jim ne nese; pa stare, še tako škodljive navade treba drŹati se! Kakošni so pa veĉinoma travniki? Koliko jih je, da niso prerašĉeni z mahom, ali da na njih raste sladka obilna trava. Le malo jih je, ki so, ker moĉvirni, osušeni saj z odprtimi jarki; takih, v katerih je izpeljana pravilna drenaŹa, ĉe tudi namesto z angleškimi cevmi saj s kamnenimi plošĉami, je skoro nemogoĉe najti v naši deŹeli.

Le malo je senoŹeti, katere so tako uravnane, da se morejo napajati z vodo; kje smo in kedaj bomo v tem oziru došli lombardske kmetovalce, ki imajo vse senoŹeti napajane, zato pa tudi po 6—8krat jih v letu kosó. Ogromna veĉina naših senoŹeti ima opešano rušo, saj tudi ni drugaĉe mogoĉe, ker morda še nikdar ni videla gnoja in tudi travnik ni neusahljiv vir ali studenec, ki bi vedno dajal, ne da bi moral tudi napajati se. Ako hoĉemo tedaj res povzdigniti našo Źivinorejo, moramo priĉeti tudi zboljšavati naše senoŹeti, ter ne pozabimo na star naroden prigovor „krava pri gobcu molze.“

Na opešanih revnih ali pa premoĉvirnih travnikih dobivamo ne le malo, ampak tudi dokaj slabo krmo. Zboljšane senoŹeti pa nam bodo donašale ne le veĉ, ampak tudi dokaj teĉnišo klajo. Znanstvene poskušnje in preiskave na kemiško sestavo dokazale so, da seno, pridelano na senoŹeti, obrašĉeni s sladkimi travami in

pognojeni s pepelom in fosforovimi gnojili je imelo trikrat toliko redivosti od onega pridelanega na revni senožeti. Torej ne le podvojeno množino sena moremo dobiti na umno uravnani in oskrbovani senožeti, ampak tudi dokaj tečnišega, katero bo tudi dokaj bolj izdalo in živino bogato hranilo.

Še je čas, da saj nekoliko za naše senožeti to spomlad storimo in to da jih oprostimo mahu, ki zadržuje razvoj drugih boljših trav, ki zadržuje izsušenje, ki je prava zalega raznih mrčesov. Zato ne strašimo se dela, vzemimo, če drugzega nimamo, navadno brano, obtežimo jo in z njo prevlecimo večkrat po dolgem in na široko celo senožet; ne bojmo se, če bo videti po tem delu senožet nekako raztrgana, razmesarjena; iz ranenih travnih korenin pognale bodo še bolj nove bilke, saj tudi obrezujemo trto, drevje, žive meje itd., in ker bo mah odstranjen, lahko se bodo nove travne bilke vzdignile in uspešno razvijale. Kjer je ruša le revna, dobro storimo, če v tako prevlečeno senožet posejemo nekoliko dobrega travnega semena; kaj dobra je italijanska ljulika (*Lolium italicum*), ki silno hitro raste in uže v prvem letu daje po dve košnji. Če ji postrežemo z gnojem, pa se more v drugem letu potem celo štirikrat kositi. Komur ni mogoče kupiti travnega semena, naj pa nametava senenega drobu.

Privošimo posebno opešanim senožetim tudi nekaj gnoja, na pr. gnojnice ali sekretnice, pepela. Tudi zmlete kosti uže razkrojene (superfosfat) in kilisalpeter se z veliko koristjo rabi za senožeti. Kder ima kompost na razpolago, naj z njim potrosi senožet, videl bo, kako hvaležna mu bo za to senožet. Kdor se namesto pravega mahu (*spagnum*) nahaja nizki mah (*hepatica*) bolj lišaju podoben, znamenje je, da je travna ruša popolnem opešala in tam ne pomaga drugo nego da napeljemo za par prstov na debelo dobre rodovitne zemlje ali tudi komposta. Opomogle se bodo travice in mahu bode konec. Še boljše se ve da je, če tako opešano senožet pred zimo preorjemo, da zimski mraz prešine brazdo, da korenike zgnjijejo in spomladi potem se z brano po dolgem in širokem brazde prav dobro prevlečejo in v tako zrahljano zemljo se naj prvo leto sadi krompir, ali tudi sirk, kateri se mora kakor vedno pridno okopovati in pri tem se zemlja vedno dobro rahlja.

Potem se vseje oves in v oves travno seme, da iz tega postane nova trata ali travna ruša.

Kolikor bolj se je pognojilo prvi in sedaj ovseni setvi, toliko uspešniši bode rast trave in na tem je veliko ležeče, da se koj v prvi mladosti nove trave čvrsto razrastejo.

Res čuditi se je, da se kmetovalci tako malo ozirajo na senožeti, kajti če se njiva skaže hvaležna za obilno gnojenje, gotovo je senožet še hvaležniša in še bogateje povrača kmetovalcu stroške in trud gnojenja. Posebno se ne sme pozabiti, da ima seno, vzrastlo na senožeti dobro pognojeni z gnjilčnim in fosforovim gnojem, skoro tri-, celo štirikrat toliko rastlinske beljakovine v sebi, torej da je tako seno tudi dvakrat tečniše od navadnega. Ni vse eno, kakošno seno se živini poklada, sladkega dobrega sena je vedno pol manj treba od pustega in kako se pač pozna, ko krave dobivajo tečno seno, takoj se pomnoži molža.

Najprimerniši gnoj za senožeti je, kakor uže rečeno, kompost, ker ima v sebi vse one snovi, kakoršne travne rastline potrebujejo, in sicer v jako lahko raztopljeni obliki, posebno če se je kompostni kup parkrat v letu premetel in polil s sekretnico in pomešal s pepelom. S tako primesjo se pospešuje razkrojenje kompostovih, posebno lesnih obstojnih delov in ta primes

sama je za trave velekoristna gnojilna snov. Za nježne travne rastlinice je silne važnosti, da se jim v kompostu podajajo redilne snovi, v kolikor je sploh mogoče, raztopni obliki. Navadno pa ni mogoče, toliko komposta napraviti, da bi ga za vse senožeti dovolj bilo in zato moramo iskati pomoči v umetnih gnojilih in o teh smo uže v prejšnjih listih govorili. V okolici goriški pa, kjer imamo na razpolago sekretno blato (lajben), kakor tudi gazno vodo, jako bogato na gnjilčnih snoveh, si moremo toliko bolje pomagati in s tem pomnožiti pridelke sena.

Kmetovalcem po hribskih okrajih pa živo priporočam, da porabijo ves pepel za senožeti, videli bodo, koliko sena bodo več nakosili!

Povše.

Kmetijske novice in izkušnje.

* *Trtna uš na Kranjskem* je tudi uže zaplodena v vinograde davkarske občine sv. Križ, okraja sodnjskega Kostanjevica. Vsled ukaza c. kr. poljedelskega ministra ni se pričelo s preiskovanjem vinogradov v Veliki Dolini, ampak v vinogradih kostanjeviških, ter se bode nadaljevalo po vseh vinogradih ob Kolpi in Savi od Kostanjevice noter do Velike Doline na hrvatski meji. Pretečeni teden, to je, od 20. do 27. julija preiskoval je potovalni učitelj Gustav Pirc z 20 delalci vinograde občine Kostanjevice, Ošterc in Črneče vasi. V teh vinogradih ni se zasledila trtna uš. Za naprej pomagala bodeta tudi pri preiskavanji gospoda Ogulin in Reichel iz Novega mesta.

* * *

* V Štanjelu na Krasu ustanovilo se je vinorejsko društvo. Pristopilo je novemu društvu neki uže čez 100 udov.

* * *

* *Najboljše mazilo za konjska kopita* je mast in loj, katerem se dodá nekoliko voska ali pa katrama.

* * *

* *Da se odvzame slabi duh po gnjilobi od govejega mesa*, se to-le priporoča: Meso se dobro skuha ter se proč pobere pene. Potem se vzame kos žarečega oglja (ogljje se pa ne sme več kaditi), katero se dene za kake tri minute k mesu; oglje potegne smrad nase.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 22. Ko je pred mesecem povodenj po njivah naših vso setev pobrala, smo po odtoku vode zopet sejali proso, repo, ajdo itd., vsakovrstna semena, pa le eno seme se ni prikazalo, povsod je golo, kakor po povodnji. Prosim Vas, blagovolite nam svetovati, kaj naj sejemo, da ne bodo njive prazne stale. Ima li c. k. kmetijska družba kaj semena? (A. T., župnik v K. pri Š.)

Odgovor. Da ni kalilo prvo sejano seme, vzrok je bila prevelika vlažnost v zemlji, kajti seme je gotovo segnilo. Obsejte njive še enkrat z repo, prosom (tako zvanim „hiterca“, kateri je sicer slabši, a kmalu dozori) in ajdo. Zadnja sicer ne bode dozorela, pa zamore dobro služiti kot zelena krma. Tudi bi bilo priporočati sejati šentjanžvevo rž, katero bi zamogli letos še dvakrat kositi za krmo. Ta rž ostane potem na njivi kot ozimno žito. Kmetijska družba nima nič semena.

Vprašanje 23. Imam kravo, koja je molzla takrat, ko sem jo kupil 6 do 7 litrov mleka na dan. Krava